

Güvenlikli Site Olgusunda Güvenlik Görevlisi Algısı: Eskişehir Örneği^{1 2}

Security Guard Perception in the Case of a Gated Community: The Case of
Eskişehir

Hülya Örki³

öz

Güvenlikli site olgusu özellikle 1980'li yıllarda tüm dünyada görülen neoliberal politikaların bir yansıması olarak başta ABD ve Avrupa'da daha sonra ise farklı dönemlerde dünyanın farklı ülkelerinde ortaya çıkmıştır. Türkiye örneğinde güvenlikli siteler, benzer şekilde neoliberal politikaların gündeme geldiği 1980'li yılların sonunda özellikle İstanbul ve Ankara gibi metropollerin çeperlerinde görülmeye başlamış, 1990 sonrasında dikkat çekici bir boyut kazanmış ve hemen hemen her kentte görülen bir yerleşim tipi haline almıştır. Eskişehir'de güvenlikli site olgusu son 10 yılı aşkın bir süredir kentsel mekânda, özellikle de konut alanında yaşanan dönüşüm doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'de gelişim dinamikleri doğrultusunda, Eskişehir'de güvenlikli sitelerin ortaya çıkışı, genel özellikleri, tercih nedenleri, tercih edenlerin sosyo-kültürel profillerini irdelemek ve bu doğrultuda özel güvenlik görevlilerinin konumunu ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Temmuz-Ağustos 2018 tarihleri arasında Eskişehir'de özel güvenlikli sitede yaşayan ve özel güvenlikli olmayan yerleşim alanlarında yaşayan 12 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların beyanları ile elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların güvenlikli siteyi tercih etme nedenleri, güvenlik ve özel güvenlik algıları ortaya konmuş, söz konusu yerleşim alanları konum, genel tasarım özellikleri, sosyal donatılar, güvenlik gibi parametreler çerçevesinde irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlikli Site, Eskişehir, Neoliberal Politikalar, Güvenlik Görevlisi

ABSTRACT

The phenomenon of gated communities emerged especially in the USA and Europe, and then in different countries of the world at different times, as a reflection of the neoliberal policies seen all over the world in the 1980s. In the case of Turkey, gated communities started to be seen especially in the peripheries of metropolises such as Istanbul and Ankara at the end of the 1980s, when neoliberal policies were on the agenda, and gained a remarkable dimension after 1990 and became a type of settlement seen in almost every city. The concept of a gated community in Eskişehir has emerged in the last 10 years in line with the transformation experienced in the urban space, especially in the housing area. In this study, in line with the dynamics of development in Turkey, it is aimed to examine the emergence, structure, features, reasons for preference of gated communities in Eskişehir, socio-cultural profiles of those who prefer them, and to reveal the position of private security guards in this direction. In this direction, in-depth interviews were conducted with 12 people living in privately secured residential areas in Eskişehir between July and August 2018. In line with the data obtained with the statements of the participants, the number of gated communities in Eskişehir and the user profile were revealed, and the settlement areas in question were examined within the framework of parameters such as location, general design features, social facilities and security.

Keywords: Gated Communities, Eskişehir, Neoliberal Policies, Private Security Guards

¹ Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından kabul edilen 1608E597 nolu proje kapsamında desteklenen Özel Güvenlik, Piyasa Ve Yönetimsellik: Eskişehir Örneği" başlıklı doktora tezi kapsamında toplanan verilerle hazırlanmıştır.

² Bu çalışmanın etik kurul izin talebi Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 26.02.2018 tarihinde, 66166202-050.99 sayılı belge ile onaylanmıştır.

³ Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Ağrı, horki@agri.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8424-7112

GİRİŞ:

Güvenlikli site olgusu⁴ 1980'li yıllarda başta ABD'nin California eyaletinde olmak üzere, aynı dönemde Avrupa'da ve sonrasında farklı dönemlerde dünyanın farklı ülkelerinde ortaya çıkmıştır. Türkiye'de ise neoliberal politikaların gündeme geldiği 1980 yılı sonrasında "neoliberal politikaların benimsenmesi, sermayenin kentlerde birikmesi ve kentsel mekânın bir rant aracı haline gelmesi" sonucu İstanbul ve Ankara'da ilk örneklerine rastlanan özel güvenlikli siteler, 1990'lı yılların başlarında yavaş yavaş metropollerin çeperlerinde görülmeye başlamıştır (Perouse ve Danış, 2005, s. 93; Geniş, 2009, s. 121; Sipahi, 2012, s. 116; Akyol-Altun, 2012, s. 41). 1980'lerde kentin farklı sınıflara ve mesleklere açık havası, mekanları ve zeminleri ortadan kalkmış, etnik ve dinsel temellere dayanan geleneksel mahallelerin yerini sınıfsal temellere dayalı mahalleler almış, alt, orta ve üst sınıfların oturduğu semtler birbirinden ayrılmıştır (Alver, 2010, s. 97). 1980'lerin sonundan itibaren, bir yandan üst ve orta gelir gruplarını hedef alan konutlarda seçenekler çeşitlenmeye, diğer yandan da eskisinden farklı olarak kentli yoksullar ve gecekondulaşmanın yerine, kamu aktörlerinin ve büyük ölçekli yatırımcıların iş birliği ile orta ve üst gelir gruplarına yönelik konut alanları kent çeperlerine yayılmaya başlamıştır (Geniş, 2009, s. 127). Bu anlamda Türkiye'de güvenlikli site olgusu 1980'lerle birlikte görülmüş; ancak özellikle 1990'lardan sonra dikkat çekici bir boyut kazanmıştır.

Güvenlikli site olgusunu kavramsallaştırmak için kullanılan birkaç tanım vardır. Güvenlikli siteler, normalde kamusal olan mekanların özelleştirildiği, erişimin sınırlandırıldığı, genellikle etrafı yüksek duvarlar ve çitlerle çevrelenmiş ve yabancıların girişini önlemeyi amaçlayan kontrollü girişleri olan (Blakely ve Snyder, 1997, s. 16; 1998, s. 53); çoğunlukla aynı sosyal gruptan gelen, istenmeyen karşılaşmalardan ve tehlikelerden uzak bir yaşamı benimseyen heterojen bir gruptan oluşan (Calderia, 2001, s. 14); fiziksel veya elektronik bariyerlerin yer aldığı; kapıda ve içeride devriye gezen bir güvenlik görevlisinin bulunduğu (Low, 2008, s. 50); tanımları gereği giriş çıkışları denetlenen, dışarıya kapalı (Perouse ve Danış, 2005, s. 119) yerleşim birimleridir.

Güvenlikli siteleri konu edinen ilk çalışma E. Blakely ve M.G. Snyder tarafından 1997 yılında kaleme alınan "Fortres America: Gated Communities in the United States" adlı kitaptır. Blakely ve Snyder (1997), Amerika'da güvenlikli siteleri topluluk oluşturma, komşuluk birimi ve yer ile ilişki çerçevesinde ele almışlar ve bu doğrultuda 3 tür güvenlikli site belirlemişlerdir. Bunlar: yaşam tarzı toplulukları, elit gruplar ve güvenlik bölgeleridir. Yaşam tarzı toplulukları, güvenlik hizmeti sunmanın yanı sıra içerdikleri boş zaman değerlendirme ve kültürel aktivitelerden dolayı belli bir yaşam tarzını simgelerler; elit gruplar daha çok üst gelir grubunun ve süper zenginlerin yaşadığı, prestij simgesi olan kapalı sitelerdir; son olarak tamamıyla güvenliğe dayalı olarak kurulmuş olan güvenlik bölgeleri genellikle kent içi alanlarda belli sokak girişlerinin bariyerlerle kapatılması ile çevrilen ve kapatılan konut bloklarıdır (Blakely ve Snyder, 1997, s.87-94).

Kapılar ve duvarlarla çevrili şehirlerin tarihi M.Ö. 300'lü yıllara dayanmakla birlikte modern anlamda güvenlikli siteler 1980'li yılların başında Amerika'nın California ve Florida Eyaletleri'nde görülmeye başlanmış bir konut biçimidir (Blakely ve Snyder, 1997, s. 23). 1980'li yıllar Amerika'da ekonomik ve politik dönüşümlerin yaşandığı ve bu doğrultuda refah devleti uygulamalarının terk edilmeye başlandığı, küreselleşmenin arttığı ve özellikle neoliberal politikaların yükselişte olduğu bir dönemdir (Low, 2008, s. 51). Bu doğrultuda güvenlikli sitelerin yaygınlaşmasında neoliberal politikaların önemli

⁴ Uluslararası literatürde "gated communities" (kapalı cemaatler) veya "wealth eclaves" (refah adacıkları) olarak tanımlanan güvenlikli site olgusu kavramsal olarak "kapalı yerleşmeler (Kurtuluş, 2005)", "korunaklı konut yerleşmeleri (Töre ve Som, 2009)", "steril mekanlar (Alver, 2010)", "kapalı konut siteleri (Akyol-Altun, 2012)" ve "kapalı siteler (Aydın, 2012; Güven ve Kar, 2013)" gibi çeşitli şekillerde Türkçeye çevrilmiş ve kullanılmıştır. Türkiye'de güvenlikli siteleri konu alan literatür, genel olarak İstanbul, Ankara ve daha yeni olarak Konya ve İzmir ağırlıklı çalışmalardan oluşmakla birlikte Eskişehir'de güvenlikli siteleri konu edinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

bir etkisi olduğu söylenebilir. Roitman (2010, s. 33-34) güvenli sitelerin ortaya çıkmasında yapısal ve öznel süreçlerin etkili olduğunu belirtmektedir. Buna göre yapısal süreçler, neoliberal politikalarla birlikte kentsel sosyal eşitsizliklerin ve kutuplaşmanın artışı ve devletin temel hizmetlerden çekilmesiyle şiddetin artması ve güvenlik hizmetlerinin özelleşmesini içerirken; öznel süreçler suç korkusunun artması, daha iyi bir yaşam tarzı arayışı, bir topluluk oluşturma arzusu, homojen bir topluluk arayışı ve belirli sosyal gruplar içinde daha yüksek sosyal statü ve sosyal farklılaşma arzusu ile ifade edilmektedir. Bu doğrultuda neoliberal düzenlemelerle birlikte önceleri refah devleti tarafından sağlanan sağlık ve eğitim alanlarında başlayan özelleştirme hareketi sonraları güvenlik hizmetlerine de yansımış ve birey kendi güvenliğini sağlama noktasında teşvik edilmiştir. Güvenli sitelerin ortaya çıkmasında etkili olan gelişmeler arasında neoliberal politikalar (Low, 2008; Roitman, 2010); toplumsal ve mekânsal ayrışma isteği (Blakely ve Snyder, 1997); suç korkusu (Blakely ve Snyder, 1997; Calderia, 1999); kent karşıtı söylem (Perouse ve Danış, 2005) ve güvenliğin özelleşerek bir endüstri haline gelmesi (Neocleous, 2014) sayılabilir. Buna göre neoliberal politikaların bir sonucu olarak kişisel güvenlik hizmetlerinin özel girişimler tarafından karşılanması sonucu özel güvenli siteler bireyin güvenlik ihtiyacını sağlamakla birlikte, ortaya çıkan yeni orta sınıfın hem sosyal hem de fiziksel olarak kentten ayrışma isteğini karşılamakta, aynı zamanda kent merkezini şeytanlaştırılarak korkunun mekanı haline getiren kent karşıtı söylem toplumsal ayrışmayı ve temas edilmek istenmeyen “tehlikeli öteki” ile mesafelenme arzusunu körüklemekte ve bu doğrultuda güvenli site suçla özdeşleştirilen kentsel alan karşısında güvenli alan olarak konumlandırılmakta; sahip olduğu yüksek duvarlar, bariyerler ve güvenlik görevlileriyle korunan giriş çıkışları ile fiziksel ve toplumsal ayrışmayı artırarak içeridekiler/dışarıdakiler ayrımına neden olmaktadır. Buraya kadar güvenli siteleri ortaya çıkaran gelişmeler ana hatlarıyla özetlenmeye çalışılmıştır. Türkiye’de güvenli sitelerin ortaya çıkış süreci de dünyadaki örnekleriyle benzerlik göstermektedir.

Tüm dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak Türkiye’de güvenli sitelerin 1980’li yıllarda yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmelerin sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Zira Türkiye’de 1980 sonrası dönem yeni liberal/neoliberal politikaların uygulamaya konulduğu ve bu doğrultuda, devletin hizmet alanının daraltıldığı ve rekabet ilkesi doğrultusunda kamu kurumlarının yeniden yapılandırıldığı; (özellikle sağlık, eğitim, sosyal yardım gibi) kamu hizmet alanlarından devletin çekildiği ve özelleştirmenin yaygınlaştırıldığı bir dönemdir. Bu dönemde, dünyadaki gelişmelere paralel olarak, alışveriş merkezleri (AVM), eğlence merkezleri, güvenli siteler, üniversite kampüsleri gibi kitle kişisel mülkiyet alanlarının Türkiye’de ortaya çıkışı ve hızla yayılışı söz konusudur. Bu anlamda Türkiye’de güvenli site olgusu 1980’lerle birlikte görülmüş ancak özellikle 1990’lardan sonra dikkat çekici bir boyut kazanmıştır. Benzer şekilde Eskişehir’de de 10 yılı aşkın bir süredir kentsel mekânda, özellikle konut alanında, önemli bir dönüşüm yaşamaktadır. Neoliberal politikaların yansımaları olarak Eskişehir’de yaşanan mekânsal dönüşüm doğrultusunda dikkati çeken önemli bir unsur, son yıllarda sayıları hızla artan ileri güvenlik teknolojileri ve gözetim mekanizmalarıyla korunan ve lüks, steril ve seçkin bir yaşam vadeden güvenli sitelerdir. Konuya Eskişehir kenti özelinde bakıldığında özellikle 2000 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlayan özel güvenli site yerleşmelerinin ilgili bağlamda hiç çalışılmadığı görülmüştür. Kentin kendi özgün dinamikleri içinde biçimlenen bu yapıların ortaya çıkış sürecinin ve tercih edilme nedenlerinin irdelenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Türkiye’de gelişim dinamikleri doğrultusunda, Eskişehir’de güvenli sitelerin ortaya çıkışı, yapısı, özellikleri, tercih nedenleri, tercih edenlerin sosyokültürel profillerini irdelemesi ve bu doğrultuda özel güvenlik görevlilerinin konumunun ortaya koymasıdır.

Çalışmanın amacının daha net ortaya konabilmesi için öncelikle bu konuda yapılmış araştırmaların irdelenmesi gerekmektedir. Güvenli sitelerle ilgili geniş bir uluslararası literatür olmakla birlikte, güvenli sitelerin 1980’li yıllarda Türkiye’de ortaya çıkmaya başlaması ve başta İstanbul olmak üzere

Ankara, İzmir gibi metropollerde yayılmaya başlamasına paralel bir şekilde konuyla ilgili literatür de özellikle 1990'lı yıllardan itibaren artış göstermiş, farklı disiplinlerden araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır. Güvenlikli siteleri konu alan öncü çalışmalar arasında Ayata'nın (2005) Ankara'da Kuru Sitesi, Bartu'nun (2001) Kemer Country ve Göktürk, Daniş'in (2001) Bahçeşehir, Pérouse ve Daniş'in (2005) İstanbul, Kurtuluş'un (2003, 2005a, 2005b) Beykoz Konakları ve Bahçeşehir, Geniş'in (2009) İstanbul ve Kemer Country ve Alver'in (2010) Konya örneğinde gerçekleştirdikleri araştırmaları sayılabilir. Ayrıca üniversitelerde konu ile ilgili gerçekleştirilen yüksek lisans ve doktora tezleri de eklendiğinde geniş bir literatürle karşılaşılmaktadır⁵. Yapılan araştırmalarda farklı şekillerde kavramsallaştırılmakla birlikte ilgili literatür incelendiğinde güvenlikli site olgusunu konu edinen araştırmalar, olgunun gelişim süreci nedeniyle, halen öncelikli olarak İstanbul, Ankara, İzmir; son yıllarda Bursa, Konya, Antalya, Kocaeli, Diyarbakır, Trabzon, gibi kentlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Ulusal ve uluslararası literatürde farklı boyutlarda tartışılmakla birlikte, konunun çalışıldığı alana göre politik-ekonomik, sosyokültürel, kentsel-ekolojik ve mimari-mekansal bağlamlarda tartışıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda güvenlikli site olgusunu konu alan çalışmalar 1990'larda başlamış ve genel olarak ortaya çıkış süreçleri, tercih edile nedenleri, politik-ekonomik ve sosyokültürel süreçlerle bağlantıları konu edildiği; ayrıca temel olarak İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropollerde yoğunlaşmakla birlikte son yıllarda Konya, Bursa, Antalya, Diyarbakır, Trabzon gibi kentleri konu alan çalışmaların yaygınlaştığı görülmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucunda konunun Eskişehir özelinde henüz çalışılmadığı görülmektedir. Bu anlamda çalışma Eskişehir özelinde güvenlikli site olgusunu ele alması noktasında literatüre katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda Eskişehir'de güvenlikli sitelerin ortaya çıkış sürecinden kısaca söz etmek yararlı olacaktır.

Eskişehir'in Değişen Kent Dokusu ve Güvenlikli Site Olgusunun Ortaya Çıkışı

Tarihi Frigler dönemine dayanan Eskişehir gerek konumu gerekse ekonomik potansiyelinden dolayı ilköğretimden günümüze kadar önemli bir kent olma özelliğini sürdürmektedir. Tarihsel süreç içerisinde sunduğu ekonomik çeşitlilik modern Eskişehir'in oluşmasında önemli bir etken olmuştur. Zira ilk kurulduğundan günümüze kadar bir tarım ve ticaret kenti olan Eskişehir, cumhuriyetle birlikte ilk sanayileşen kentlerden biri olmuştur. Ekonomik çeşitliliğinden dolayı yüzyıllardır göç alan bir kent olma özelliği gösteren Eskişehir'de 1950'lerden sonra kentin çeperlerinde gecekondulaşma başlamış, 1958 yılında İktisadi ve İdari İlimler Akademisi'nin açılmasıyla mekânsal olarak kabaca bugüne benzer halini almıştır. Kentte 1960'lara kadar tek veya iki katlı konutlar yaygınken, 1965 yılında çıkarılan kat mülkiyeti kanunuyla apartmanlaşma eğilimi başlamıştır. 1960 sonrasında sanayileşmeye başlayan kent, 1980 sonrasında sanayileşmenin planlı bir şekilde hız kazanmasıyla birlikte yoğun göç almaya başlamıştır. 1980'lerden itibaren neoliberal politikalarla birlikte kentte konutlaşma eğilimi, yaşam tarzı ve kentleşme eğilimi de değişmiştir. Bu dönemde kentte kooperatifleşme eğilimi baş göstermiş, kooperatifleşme sayesinde planlı bir yapılaşma başlasa da dış çeperde gecekondulaşma artmıştır. Aynı zamanda çıkarılan yasalarla çok katlı bina yapımı kentte dikey büyümeye ve yoğunlaşmaya neden olmuştur. Bu dönemde organize sanayi alanları kurulmuş, kültür ve ticaret merkezleri açılmıştır. 1980'li yıllarda tüketim kültürünün gelişmesine paralel olarak 1985 yılında Esnaf Sarayı, ilk modern alışveriş merkezi olarak kurulmuştur. 1990'lı yıllarda ekonomik açıdan tek merkezli olma özelliğini sürdüren Eskişehir, bu dönemde gelir dağılımındaki artışa paralel olarak kent merkezinde orta ve üst orta sınıfın ikamet ettiği önemli caddelerde (İsmet İnönü Caddesi, Savaş Caddesi ve Atatürk Bulvarı) çok katlı yapılar artmış, İşhanları inşa edilmiştir (Akarçay ve Suğur, 2016, s.816). 2000

⁵ Güvenlikli siteleri (gated communities) konu alan lisansüstü tez çalışmaları incelendiğinde, ilk tez çalışmasının 2001 yılında yapıldığı ve 2021 yılına kadar sayının 82'ye kadar çıktığı görülmüştür. Konunun en fazla çalışıldığı alan mimarlık (38 adet) olmakla birlikte sosyoloji (13 adet), şehirçilik ve bölge planlama (12 adet), coğrafya (3 adet), ekonomi (2 adet) ve antropoloji (2 adet) alanlarında da lisansüstü tez çalışmaları yapıldığı görülmüştür.

yılında kent merkezini nezhleştirme çalışmaları başlamış, çeperlerde ise gecekondulaşmaya karşı Toplu Konut İdaresi'nin projeleriyle bir dönüşüme girilmiş, bu doğrultuda Karapınar Vadisi "gecekondu önleme bölgesi" ilan edilmiş; Karapınar, Alanönü, Huzur ve Erenköy mahallelerinde gecekonduların yerine TOKİ konutları inşa edilmiştir. Ayrıca neoliberal politikalarla birlikte kentte yeni bir yerleşim birimi olarak güvenli siteler ortaya çıkmıştır. Ekonomik refah seviyesi artan kesimlerin sosyal statülerini yükseltme çabası kentsel mekandan fiziksel bir kopuşla sonuçlanmış, böylece "yeni zenginler genel olarak mekanla, özel olarak da konutla kurdukları ilişkide ayrıcalık ve seçkinlik sembolü olarak kendini toplumun geri kalanının yaşam alanından dışarıda tutma çabasına girmiştir (Perouse ve Danış, 2005, s.104)." dolayısıyla üst ve üst-orta gelir grubuna hitap eden bu yerleşimler Eskişehir'de mekânsal ve toplumsal ayrışmayı hızlandırıcı bir rol oynamış, bu süreçte farklı aktörler de ayrımı kuvvetlendirmiştir. Özellikle 2000 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlayan güvenli sitelerin sayısı Eskişehir'de 30'dur ve daha çok Tepebaşı ve Odunpazarı bölgelerinde yoğunlaşmıştır⁶.

YÖNTEM:

Türkiye'de gelişim dinamikleri doğrultusunda, Eskişehir'de güvenli sitelerin ortaya çıkışı, yapısı, özellikleri, tercih nedenleri, tercih edenlerin sosyokültürel profillerini irdelemeyi ve bu doğrultuda özel güvenlik görevlilerinin konumunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, yorumlayıcı paradigmaya dayanan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, güvenli site olgusu daha etraflıca tartışılmak üzere, özel güvenli sitede oturan ve özel güvenli olmayan yerleşim alanlarda oturan bir örneklem grubu tercih edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış, örneklem grubuna ulaşmak için amaçlı örnekleme türlerinden en yaygın olan kartopu örnekleme tercih edilmiştir. Saha çalışmasının ilk ayağı 2018 yılı Mayıs ayı içerisinde, ikinci ayağı ise Temmuz ve Ağustos ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama aşamasında katılımcılarla doğrudan bağlantı kurulmuş yer ve zaman bilgisi konusunda anlaşarak randevu oluşturulmuştur. Katılımcıların kendilerini daha rahat ifade etmeleri ve araştırmacının rahat bir şekilde gözlem yapabilmesi amacıyla görüşmeler daha çok katılımcıların evlerinde ya da site içerisindeki sosyalleşme alanlarında gerçekleştirilmiştir. Ev ortamı dışındaki görüşmeler de daha çok katılımcıların iş yerlerinde yapılmıştır. Çalışma kapsamında özel güvenli sitede oturan 6 kişi ve özel güvenli olmayan yerleşim alanlarda oturan 6 kişi olmak üzere toplam 12 kişiyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı sayısının belirlenmesinde "aşırılık" ölçütü temel alınmıştır. Buna göre "seçili örneklem birimlerinden yeni hiçbir bilgi edinilmediğinde görüşmeler son bulur (Merriam, 2015, s. 79)."

Çalışmada nitel araştırma yönteminin en yaygın veri toplama tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşme kullanılmış gerek katılımcıları sınırlandırmamak gerekse derinlemesine bilgi sağlamak amacıyla katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Böylece görüşmeler esnasında katı bir şekilde soru formuna sadık kalmak yerine görüşmecinin vurguladığı düşünülen konular görüşmenin odağına alınmıştır. Araştırma soruları, çalışmanın bağlamları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Soru formu sahaya çıkmadan önce Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Görüşmelerde katılımcılara ses kaydı alınıp alınamayacağı sorulmuş ve izin verenlerle yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Görüşmeler sırasında çift kayıt tutulmuş, dilerse katılımcıya bir kopyasının verilebileceği belirtilmiştir. Görüşme süresi, görüşme yapılan gruba göre değişmekle birlikte, ortalama 64 dakikadır. Katılımcıların anlamadığı veya cevap vermekte zorlandığı durumlarda sorular araştırmacı tarafından daha açık hale getirilerek yeniden sorulmuş, bazı

⁶ Bilgiler ilgili sitelerdeki proje ilanlarından edinilmiştir.

durumlarda örnek verilerek açıklanmıştır. Katılımcıların görüşme esnasındaki tavırları, jest ve mimikleri de not alınmış ve analiz aşamasında değerlendirilmeye alınmıştır.

Görüşmelere başlamadan önce her katılımcıya araştırmada kimliğini belli edecek herhangi bir bilgi – kişi ve kurum adı ve bilgisi- kullanılmayacağı ve görüşmelerin kayıtlarının 3. şahıslarla hiçbir koşulda paylaşılmayacağına garantisi verilmiş, böylece katılımcıların görüşmeler sırasında daha rahat olmaları sağlanmıştır. Bir katılımcı ses kaydı alınmasına izin vermiş ancak kayıt alındığı için heyecanlanabileceğini ve rahat cevap veremeyeceğini belirtmiştir. Ancak görüşme sırasında bir süre sonra katılımcının kayıt yapıldığını unuttuğu ve daha rahat bir tavır sergilediği gözlemlenmiştir. Ses kayıtları bizzat araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Kayıtlarda yer alan kelime ve cümleler aynen metne aktarılmış, düzeltme yapılmamıştır. Nitel verilerin işlenmesinde “betimsel kayıt tekniği” kullanılarak katılımcıların ifadelerinin gerçek ve özgün bir şekilde okuyucuya aktarılması hedeflenmiştir. Bu tekniğe göre “duraklama, vurgulama, gülme, ağlama, vb. konuşmanın özgül yansılarının” yazıya aktarılırken kaybolmamasına dikkat edilmiş (Mayring, 2011, s. 95-98); katılımcıların konuşmalarındaki yerel ifadeler de aynı gerekçelerle değiştirilmeden orijinal şekli kullanılarak yazıya aktarılmıştır. Katılımcıların kimlik bilgilerinin gizliliğinin korunması için takma isim kullanılmıştır.

Nitel çalışmalarda veri analizi veriyi anlamlandırma sürecidir. Farklı şekillerde elde edilen nitel verilerin analizi bütün süreçlerin belki de en zor aşamasıdır. Toplanan ve henüz bir süzgeçten geçirilmemiş büyük bir veri yığını analiz edilmek için bizi beklemektedir. Veri analizi, verinin anlamını dışa aktarma sürecidir ve bu aktarım; “insanların ne söylediğini, araştırmacının ne gördüğünü ve okuduğunu birleştirme, indirgeme ve yorumlamayı içerir (Merriam, 2015, s. 167).” Bu çalışmada yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler nitel veri analizi ile çözümlenmiştir. Nitel veri analizinde “kategorileştirme” ve “kodlama” yöntemi kullanılmıştır. Bu aşamada “kategorileştirme” ve “kodlama” yöntemi kullanılarak öncelikle görüşmelerden elde edilen veri yığını içerisinde önemli noktalar tespit edilmiş, hangi verinin hangi noktaya bağlandığı ortaya çıkarılmıştır. İkinci aşamada kategorilendirilen somut metin örnekleri “altın örnek” (Mayring, 2011, s. 121) olarak belirlenmiş ve kategorilerin birbirinden ayrılması sağlanmış, verilerin bu ilk analizinden çıkan bazı kavramlara göre kodlama gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde organize edilen veriler belirli olgu ve kuramlara göre kodlanmış ve yorumlanmıştır. Yorumlama ve değerlendirme aşaması ile verilerin çözümlenmesi aşaması tamamlanmıştır. Bir nitel araştırmacı, “verileri temalar, kavramlar veya benzer özellikler temelinde kategorilere ayırarak analiz eder (Neuman, 2012, s. 663).” Bu çalışmada da araştırmacı temalaştırma ve kategorileştirme işleminden sonra elde edilen verileri betimsel analiz yöntemiyle yorumlamıştır.

BULGULAR:

Çalışmanın kapsamı gereği alan araştırmasının bulgularına burada ayrıntılı olarak yer verilmeyecek, yalnızca özel güvenlikli site ile ilgili veriler genel hatlarıyla ortaya konulduktan sonra, çalışmanın önceki kısımlarında ele alınan konularla ve konuya ilişkin olarak gerçekleştirilmiş olan araştırmalarla ilişkilendirilerek, genel bir değerlendirme yapılacaktır.

1. Katılımcıların Genel Profili

Katılımcıların genel profilini değerlendirmek gerekirse; ekonomik sermaye açısından homojen bir özellik gösterdikleri görülmüştür. Katılımcıların meslek dağılımına bakıldığında akademisyen (3 kişi), öğretmen (2 kişi), ev kadını (2 kişi), memur (2 kişi), esnaf (1 kişi), eczacı (1 kişi) ve öğrenci (1 kişi) olmak üzere birbirinden farklı mesleklerden oluştuğu görülmüştür. Eğitim seviyesi açısından katılımcıların tamamına yakını (10 kişi) lisans mezunu olduğunu belirtmiştir. Ev sahipliği açısından güvenlikli sitede oturanlar arasında ev sahipliği oranı yüksekken (4 kişi), güvenlikli sitede

oturmayanlar genellikle kiracı oldukları bildirmişlerdir (5 kişi). Medeni durum açısından ise güvenli sitede oturanların tamamı (6 kişi) evliyken, oturmayanlar arasında bekar katılımcıların sayısı fazladır (4 kişi).

2. Güvenlikli Sitelerin Tercih Edilme Nedenleri

“Normalde kamusal olan mekanların özelleştirildiği ve erişimin sınırlandırıldığı” alanlar olan güvenli siteler, tanımları gereği giriş çıkışları denetlenen, dışarıya kapalı yerleşim birimleridir (Blakely ve Snyder, 1998, s. 53; Perouse ve Danış, 2005, s. 119). Çalışma kapsamında gerek özel güvenli sitelerde ikamet eden güvenlik tüketicileriyle gerekse buralarda görev yapan güvenlik görevlileriyle yapılan görüşmeler sırasında yapılan gözlemler sonucu özel güvenli sitelerin sahip oldukları birtakım özellikler tespit edilmiştir. Bu doğrultuda güvenli sitelerde yapılan gözlemlerde giriş kapısında mutlaka bir kulübenin yer aldığı, kulübede 7/24 güvenlik görevlisinin beklediği, site çevresinin yüksek veya alçak duvarlarla çevrili olduğu ve gerek siteyi çevreleyen duvarlarda gerekse site içerisinde önemli görülen noktalarda kameraların yer aldığı, güvenlik kulübesinde kapalı devre kamera sistemini sürekli olarak takip etmeye izin veren ekranların yer aldığı görülmüştür. Sitelerde yer alan beton, taş ya da demir gibi farklı malzemelerden yapılan fiziki bariyerler “içerisi” ve “dışarı” arasında sembolik bir ayırma aracı olmasının yanı sıra güvenli konutlarda vaat edilen ve içeride yer alan “steril ve seçkin” yaşamı dışarıya karşı korumaya imkân vermektedir (Perouse ve Danış, 2005, s. 106).

Yapılan çalışmalarda güvenli sitelerin tercih edilmesinde birkaç faktör ön plana çıkmaktadır. Alver (2010) bu faktörleri “güvenlik, imaj, seçkinlik ve statü, aile” şeklinde sıralamaktadır. Öncü çalışmalar ise bu tür yerleşim alanlarının tercih edilmesinde güvenlik ve korunma söylemine vurgu yapmakla birlikte güvenlikten ziyade statü arayışının ön planda olduğunu (Perouse ve Danış, 2005; Geniş, 2009) ortaya koymaktadır. Ayrıca güvenli sitelerin sağladığı “temiz sosyal çevre, kentin gürültüsünden, pisliğinden, dejenere kalabalığından uzak, sağlıklı ve mutlu bir yaşam” (Akpınar ve Kahvecioğlu, 2007, s. 172) seçkin ve güvenli bir yaşamla birlikte sunulmaktadır. Bu çalışma kapsamında katılımcılar açısından özel güvenli sitelerin tercih edilmesinde güvenlikten ziyade kullanıcılara sağlanan ayrıcalıklar dünyasına yönelik vaatlerin önemli bir yer tuttuğu görülmüştür. Katılımcılardan Çınar, eşinin isteği üzerine özel güvenli siteye taşındıklarını belirtirken, kendisi için güvenlikten ziyade sitenin sağladığı imkânların cezbedici geldiğini anlatmış, güvenli sitelerde yer alan fiziksel bariyerlerin içerisi ve dışarı arasında oluşturduğu ayrıma vurgu yapmıştır.

Yani başta herkes giremiyo siteye. Orada oturmayan kişi giremiyo. Bu sana farklı bi ayrıcalık veriyö. İkinci olarak çocuklar için özel oyun parkı var. Onu da yine sadece sitede oturan çocuklar kullanabiliyo. Ta bilmem ne mahallesinde oturan çocuk kullanamıyo. Haliyle çocuğunuz gözünüzün önünde oluyo. Kimlerle oynadığını, arkadaşlık yaptığını biliyorsunuz. Otopark yine sadece site sakinleri kullanabiliyo. Yabancı araç giremiyo, misafir dahi olsa. Misafir araçlar içeri alınmıyo mesela. (Çınar, 32, Erkek, Eczacı)

Bu ifadeler doğrultusunda katılımcının oturduğu siteyi tercih etmesindeki temel kriterin güvenlik değil nezih bir yer olması dikkat çekicidir. Çınar için güvenlik görevlisinin varlığı özel güvenli sitenin tercih edilmesinde temel kriter olmamakla birlikte, kriterlerden biridir. Güvenli sitelerin reklam broşürlerinde de park alanı, doğal yaşam alanı, hobi alanları ve spor tesisleri gibi sosyal donatıların yanı sıra “sizi yeni bir yaşama ve eşsiz ayrıcalıklar dünyasına davet ediyor.” Bu anlamda güvenli sitelerde pazarlanan yalnızca mutluluk, huzur ve güvenlik değil aynı zamanda “yeni bir yaşam” imajı oluyor. Bu konutları tercih edenler ise büyük ölçüde bu imajı satın almakta, aynı zamanda bu durumdan memnun görünmektedirler. Zira katılımcılardan Taylan da akrabalarının başına gelen hırsızlık olayı sonrasında eşinin çok etkilendiğini ve özel güvenli siteye taşınmak istediğini anlatmış ancak kendisi için siteye taşınmaktaki temel kriterin güvenlik olmadığını belirtmiştir. Bu anlamda

Taylan için sitenin kendisine sağladığı imkânlar güvenlikten önce gelmektedir. Zira site içerisinde yer alan özel park alanı bu imkânlardan yalnızca birisidir. Daha önceki evinde aracını sokağa park etmek zorunda kaldığını ve aracının başına bir şey geleceğinden korktuğunu anlatan Taylan, eşinin “güvenlik görevlisi olması yeterli” dediğini ancak kendisi için otoparkın araç kapasitesinin daha önemli olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Yenibağlar Mahallesi’nde oturdukları apartmana hırsız girmesi ve kendi dairelerinin de kapısının zorlanması üzerine korktuklarını ve dairelerini satarak Batıkent’te özel güvenlikli bir siteden ev aldıklarını anlatan Açelya, siteyi seçerken güvenlik görevlisinin olmasının bir kriter değil artı bir özellik olduğunu belirtmiştir.

...Güvenli bi yer olsun, sakin olsun, site olsun kendimiz çocuğumuz olduğu zaman daha rahat edebilelim, dışarıda kalmasin gözümüz diye düşündük. Öyle bi amaçla. Sakinlik ama en önde plandaydı. Güvenlikten ziyade sakinliği biz göz önünde bulundurarak öyle bi seçim yaptık...(Güvenlik görevlisi olması) Öncelikli bi kriter değildi ama olması bizim için artıydı. Yani sonuçta hırsızlığın önlenmesi açısından. Bi apartman dairesinde otururken ki güvenliğinizle sitede otururken ki güvenlik elbette daha farklı. Siteye girip çıkana gözetleyebilmesi açısından, çocuklar oynarken onları en azından gözetmesi bakımından önemliydi. Ama birincil faktör değildi güvenlik olması. Dediğim gibi site olsun ve sakin olsun diye düşündük biz. Sakinlik daha ön plandaydı. (Açelya, 30, Kadın, Öğretmen)

Bu anlamda katılımcılar açısından güvenlikli sitelerin tercih edilmesinde güvenlik temel kriter olmamakla birlikte kriterlerden biridir. Bu tür yerleşkelerin tercih edilmesinde temel neden ise sitelerin kullanıcılarına sağladığı “eşsiz ayrıcalıklar dünyası”dır.

Güvenlikli sitelerin tercih edilmesinde sitelerin kullanıcılarına sağladığı ayrıcalıklar dünyasına yönelik vaatler ön plana çıksa da, bu tür mekânların tercih edilmesinde en önemli etkenlerden biri de “güvenlik kaygısı”dır. Kentsel korku söylemi bireyleri dışarıdaki tehlikeler ve tehlikeli ötekilere karşı korunmak amacıyla kapıların ve duvarların ardında yaşamaya itmektedir (Low, 2001, s. 45). Korku söyleminin etkili olmasının temelinde “bireysel şiddetin artışı, küresel terörizm, dış tehlikelere açıklık, güvensizlik ve belirsizlik dinamiklerinin şekillendirdiği ortamın istatistiki verilere dayanmadan, abartılı şehir efsaneleri şeklinde sürekli dozu artırılarak ifade edilmesi (Akpınar ve Kahvecioğlu, 2007, s. 173)” yatmaktadır. Günümüzde toplumsal olarak yayılan korku kültürü ve buna bağlı olarak suç korkusu, bireyler üzerinde bir güvensizlik duygusuyla birlikte suçun ve devamında güvenlik ihtiyacının arttığı yönünde bir algı yaratmaktadır. Artan suç korkusu da bireyleri güvenlik tüketicileri olmaya ve güvenlik endüstrisinin sunduğu güvenlik ürünlerini tüketmeye itebilmektedir. Bu anlamda dünyanın en güvenli şehirleri arasında 12. sırada yer alan ve Türkiye sıralamasında ilk sırada yer alarak, en güvenli şehir olan Eskişehir’de suç oranları oldukça düşük olmasına rağmen, gerek katılımcıların kendi deneyimleri veya çevrelerinden duydukları suç mağduriyeti öyküleri, gerekse ana akım medyada yer alan suç haberleri kent merkezinin tehlikeli, düzensiz, tekinsiz ve güven(lik)siz bir mekan olarak tahayyül edilmesine yol açtığı gözlenmiştir. Özellikle yaşanan veya duyulan hırsızlık olaylarının katılımcılarda güvenlikli siteye taşınmakta önemli bir etken olduğu görülmüştür. Örneğin katılımcılardan Eşan güvenlikli siteye taşınırken bir sitenin sağladığı diğer imkânları göz ardı ederek yalnızca güvenliği kıstas olarak göz önünde bulundurduğunu belirtmiştir. Zira yapılan görüşmede “Biz de en kısa sürede bulabildiğimiz en güvenli yere taşındık apar topar.” diyerek güvenlikli siteye taşınma nedenini şu sözlerle anlatmıştır:

Eşime dedim ki ben o evde oturmam. Adımı bile atamam. Kendimi geçtim çocuklar için korktum. Ya evde olsaydık. İki tane adama karşı ne yapabiliirdim. Güvenlikli bi yer olsun. Her isteyen elini kolunu sallaya sallaya girmesin. İçimiz rahat olsun. Sen de işe gittiğinde gözün arkada kalmasin. Gece başımızı yastığa koyduğumuzda eve birileri girebilir mi diye düşünmeyelim. Biz de en kısa sürede bulabildiğimiz en güvenli yere taşındık apar topar. (Eşan, 37, Kadın, Ev kadını)

Türkiye’de özel güvenli siteler ile ilgili yapılan araştırmalar, özel güvenli siteleri tercih etmede birinci nedenin güvenli bir yaşam sunması olduğunu gösterse de (Alver, 2010; Aydın, 2012; Güven ve Kar, 2013; Deyan, 2014; Sipahi, 2016); prestij, seçkinlik, çevre ve fiziksel özelliklerin yanı sıra ‘dışarıdakiler’i uzak tutma imkanından dolayı da tercih edildikleri, hatta güvenli sitede yaşamak istenmesinin nedenleri arasında güvenlik arayışının önemli bir rol oynamadığı da görülmektedir (Perouse ve Danış, 2005; Geniş, 2009; Sipahi, 2012). Ancak Mexico City’de yapılan bir çalışmaya göre, suç korkusu ile konut tipi arasında ilişki olmadığı ve konut tipinin suç korkusunu azaltmada etkili olmadığı görülmüştür. Çalışmada özel güvenli sitede ya da apartmanda oturmanın suç korkusunu azaltmadığı bulgulanmıştır (Vilalta, 2011).

Yapılan görüşmelerden elde edilen ifadelerden özellikle hırsızlık suçuna maruz kalmak ve herhangi bir yakının yaşadığı böyle bir tecrübeyi duymak da güvenli sitenin tercih edilmesinde önemli bir etken olduğu görülmüştür. Bu anlamda katılımcılardan Açelya kendisi suç mağduru olmamakla birlikte suç mağduru olma ihtimali eşi ile güvenli siteye taşınma kararı almalarına neden olmuştur. Diğer yandan akrabalarının evine hırsız girdiğini anlatan Taylan, eşinin bu durumdan çok etkilendiğini ve güvenli siteye taşınmakta ısrar ettiğini ancak kendisi için önceliğin güvenlik görevlisinden ziyade geniş bir otopark olduğunu belirtmiştir. Yine Çınar da eşinin güvenli sitede oturmayı çok istediğini ancak kendisi için siteye taşınmaktaki temel kriterin güvenlik görevlisi olmadığını anlatmıştır. Bu anlamda bu çalışma çerçevesinde dikkat çeken bir gelişme özellikle kadın katılımcıların erkeklere oranla güvenli siteye taşınma veya taşınmayı isteme nedeninin temel olarak “güvenlik kaygısı” olmasıdır. Zira erkek katılımcıların ifadeleri de bu çıkarımı doğrulamaktadır. Bu anlamda gerek yakın çevreleri tarafından anlatılan hırsızlık öyküleri gerekse medyada çıkan haberlerde pompalanan korku söylemi, güvenli sitenin tercih edilmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan bu yoğun suç korkusuna rağmen güvenli sitelerin tercih edilmesinin nedeni gerçek bir güvenlik arayışından ziyade bir statü arayışını da yansıtmaktadır. Zira katılımcılardan Çınar, yaşadıkları siteye taşınmalarında güvenlik görevlisinin temel kriter olmamakla birlikte kriterlerden biri olduğunu, aslında sitenin sağladığı imkanların kendisini cezbedtiğini anlatmıştır. Benzer şekilde Açelya da güvenli siteye taşınmalarında güvenlik görevlisi olmasının öncelikli bir kriter olmadığını, ancak artı bir özellik olduğunu ifade etmiştir. Yine Taylan da güvenli siteyi tercih etmesinde öncelikli kriterin güvenlik görevlisi değil otopark büyüklüğü olduğunu belirtmiştir. Öte yandan sitenin kendi içerisinde güvenli ile ilgili barındırdığı önlemler –yüksek veya alçak duvarlar, 7/24 kayıt yapan güvenlik kameraları, güvenlik kulübesi, belirli aralıklarla devriye gezen güvenlik görevlisi, uzaktan kumandayla açılan giriş-çıkış kapısı, vb.- de site sakinleri için tam anlamıyla tatmin edici bir güvenlik sağlayamamaktadır. Zira alınan tüm önlemlere rağmen bu tür sitelerde de hırsızlık vakaları yaşanabilmektedir. Örneğin Eyšan güvenlik görevlisinin de bir yere kadar güvenlik sağladığını belirtmiş ve “Aslında mutlak güvenlik diye bişey yok biliyo musunuz? ‘Oh be güvendedim’ dediğiniz bi yer yok. Mezarda bile güvende değilsiniz artık.” diyerek güvenli sitenin de tam anlamıyla bir güvende olma hissi yaratmadığını ifade etmiştir. Yine Çınar da güvenlik görevlisinin bir yere kadar güvenlik sağlayabileceğini ama içerideki tehditlere karşı hiçbir şey yapamayacağını belirtmiş ve “Dışarıdakiler tamam. Biz istemedikçe giremez onlar. Peki içeridekiler. Haberlerde görüyoruz. Komşusu neler neler yapıyo. Şimdi gece üst komşu, ya da karşı komşu bize saldırırsa ne yapabilir güvenlik.” diyerek üst komşusundan duyduğu tedirginliğe vurgu yapmıştır. Yakın arkadaşlarının oturduğu özel güvenli sitede yer alan evlerine hırsız girmesi üzerine, bazı durumlarda güvenlik görevlisinin de hırsızlara karşı yeterli olmadığını anlatmıştır.

Güvenli sitelerin tercih edilmesinde önemli bir unsur da kent karşıtı söylemdir. Kent merkezini şeytanlaştırma stratejisi üzerine inşa edilen kent karşıtı söylem ile kent tehlikeli, yaşanılmaz ve düzeltilemez bir yer olarak resmedilir. Kente karşı oluşturulan bu olumsuz tahayyülde korku kültürü oldukça etkilidir. Öyle ki kent merkezi suç, şiddet ve tehlikenin kol gezdiği düzensiz, tekensiz ve

güvenliksiz bir mekan olarak, kesinlikle uzak durulması gereken bir yer olarak sunulur. Bu anlamda “kesinlikle uzak durulması gereken bir yer olarak tasvir edilen kent merkezindeki tehlikelerin karikatürleştirilerek sunulduğu örneklerde kötücül bir kargaşa yumağı haline gelen merkeze karşı çeperdeki yeni ‘mutluluk, huzur ve düzen adacıkları’ önerilmektedir (Perouse ve Danış, 2005, s. 100)”. Gürültü, kalabalık, kargaşa, trafik, kirlilik, suç, şiddet, güvensizlik gibi tehdit ve tehlikelerle dolu olarak tasvir edilen kent merkezi kaçıp uzaklaşılması gereken bir ortamdır. Kentin karşısında yer alan güvenli siteler ise sakinlerine sunduğu seçkin ve mutlu bir yaşam, temiz sosyal çevre, sağlıklı ve mutlu yaşam imkanlarıyla birlikte “sakin, huzurlu, kentten uzak, doğayla iç içe, hava kirliliğinden, trafik kirliliğinden, gürültü kirliliğinden” uzak, “mutlu, seçkin, ayrıcalıklı, güvenli yaşam” sunmaktadır (Akpınar ve Kahvecioğlu, 2007, s. 172). Bu doğrultuda katılımcıların güvenli siteleri tercih etmelerinde kent merkezini “şeytanlaştıran” ve onu “ötekileştiren”, kaçılması ve uzak durulması gereken bir ortam olarak tasvir eden bir kent karşıtı söylemin de etkili olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin katılımcılardan Açelya, önceki evlerinin şehir merkezinde yer aldığını, mahallelerinin gürültülü, karmaşık ve kalabalık olduğunu anlatmış ve özel güvenli siteye taşınma nedenini “sakinlik” olarak belirtmiştir.

Öncelikle biz çok karmaşık, kalabalık bi mahallede oturuyoduk. Benim için sakin olması, biraz şehirden daha uzak olması, ilerde çocuk düşündüğüm için güvenli bi site olması önemliydi...Dolayısıyla amacımız buydu. Güvenli bi yer olsun, sakin olsun, site olsun kendimiz çocuğumuz olduğu zaman daha rahat edebilelim, dışarıda kalmasın gözümüz diye düşündük. Öyle bi amaçla. Sakinlik ama en önde plandaydı. Güvenlikten ziyade sakinliği biz göz önünde bulundurarak öyle bi seçim yaptık. (Açelya, 30, Kadın, Öğretmen)

Açelya'nın ifadelerinden katılımcıların güvenli siteyi tercih etmelerinde sitenin sağladığı imkanlar ve güvenlik arayışının yanı sıra kent karşıtı söylemin de etkili olduğu gözlenmektedir. Zira katılımcılar kent merkezinde yaygın olarak göze çarpan ve rahatsızlık uyandıran kalabalık, gürültü, kirlilik, suç ve şiddetten kaçarak özel güvenli sitelere sığınmaktadır. Açelya ile benzer şekilde Eysan, Çınar ve Taylan da kent merkezinde yaygın olan hırsızlık suçunun neden olduğu suç korkusundan dolayı özel güvenli siteye taşındıklarını anlatmışlardır.

Çocukların güvenliği, mutluluğu ve huzuru güvenli sitenin tercih edilmesinde önemli noktalardan biridir. Özel güvenli sitede oturan katılımcıların bir nevi çocuklarının güvenliği ve huzuru için de bu yaşam alanlarını tercih ettikleri ifadelerden anlaşılmaktadır. Zira katılımcılardan Açelya, özel güvenli siteyi tercih etme nedenini anlatırken “ilerde çocuk düşündüğüm için güvenli bi site olması önemliydi. Yani site içinde oturup dışarıda, sokakta oynamaması amacıyla bi mahalle seçtik.” diyerek çocuğun da özel güvenli siteyi tercih etmede önemli bir kriter olduğunu dile getirmiştir. Benzer şekilde Çınar da güvenli siteye taşınma nedenini anlatırken eşinin “Hem çocuğumuz sokakta değil de parkta oynar içimiz rahat eder” demesi üzerine kendisine mantıklı geldiğini ve taşındıklarını belirtmiş, sitenin sağladığı imkanlardan söz ederken çocuklar için sağlanan imkanlardan söz etmiştir.

...çocuklar için özel oyun parkı var. Onu da yine sadece sitede oturan çocuklar kullanabiliyo. Ta bilmem ne mahallesinde oturan çocuk kullanamıyo. Haliyle çocuğunuz gözünüzün önünde oluyo. Kimlerle oynadığını, arkadaşlık yaptığını biliyorsunuz. (Çınar, 32, Erkek, Eczacı)

Yine Taylan da eşinin ısrarı üzerine güvenli siteye taşındıklarını anlatırken eşinin “hem güvenlik görevlisi çocuklara göz kulak oluyomuş. Okula giderken, gelirken, dışarıda oynadıklarında felan” dediğini, bu durumun da tercihinde etkili olduğunu belirtmiş ve güvenlik görevlisinin sitedeki çocuklara göz kulak olduğunu anlatmıştır.

Şimdi çocuklar site içerisinde rahat rahat oynuyo. Güvenlik abileri onlara göz kulak oluyo. Okuldan döndüklerinde servisten indiklerinden emin oluyo. Çocuk biraz geç kaldığında eşim güvenliği arayıp soruyo “bizim çocuk servisten indi mi?” diye. (Taylan, 38, Erkek, Müdür)

Özel güvenli sitede oturan katılımcılarla benzer şekilde güvenlik görevlisi olmayan sitede veya apartmanda oturan katılımcılar da kendileri için olmasa da çocukları için özel güvenli siteye taşınmak istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan Mert, kendisi için değilse de çocukları için özel güvenli siteye taşınmak istediğini belirtmiştir. Benzer şekilde Arzu da şimdiye kadar hiç güvenli sitede oturmadığını o nedenle ev değiştirirken tercihinin de güvenli site olmayacağını ancak bir çocuğu olması durumunda güvenli sitede oturmak isteyebileceğini belirtmiş ve nedenlerini şu sözlerle açıklamıştır:

Ama şimdi tabii bekârken böyle, ailenle yaşıyorsunuz. Ama ileride çocuğum olursa, evlensem çocuğum için belki de öyle bi yerde oturmak isticem. Çünkü şimdi biz sokaklara rahat rahat çıkıyoduk, oynuyoduk. Çocuk bu. Sokağa çıkmak isticek, oynamak isticek, çıkmazsa ne yapcak. Evde bilgisayar oyunu oynacak. Onun bi sokağı görmesi lazım, sosyalleşmesi lazım. Sen çıkarmak istemiceksin belki. E nolcak? O yüzden şimdi artık özellikle çocuklu ve gücü yeten aileler güvenli sitelerde oturmak istiyolar haklı olarak. Öyle bişey olsa belki ben de isticem. O zaman özel bir tercihim olacak bunun için. Ama şimdi mesela daha iyi bir eve taşınmayı düşündüğüm zamanlar oluyo ama “ay güvenli sitede olsun” demiyorum. (Arzu, 31, Kadın, Akademisyen)

Katılımcıların ifadelerinden özel güvenli sitenin tercih edilmesinde çocuğun da önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Sitenin çocuklar için sağladığı imkanların yanında katılımcılar çocuklara yönelik güvenlik kaygılarından dolayı güvenli siteyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çocuklara yönelik böylesi bir güvenlik kaygısı “ihtiyat ilkesi” ile açıklanabilir. Kısaca “ihtiyatlı davranıp gereksiz riskleri önlemek (Furedi, 2014, s. 157)” şeklinde tanımlanan ihtiyatlılık ilkesi, geleceğin belirsizliği karşısında önlem almaya dayanır. İhtiyatın kurumsallaştığı günümüz korku toplumunda çocukların güvenliğiyle ilgili sürekli bir kaygı hali hakimdir. Böylesi bir toplumda “Dünya, çocukların şiddetin kucağına düştüğü vahşi bir orman olarak resmedilir (Furedi, 2014, s. 162)”. Güvensizlik duygusunun artması toplumda yaygın olan “tehlikeli yabancı” imgesine karşı aileleri çocuklarını korumak için uyarılmaktadır. Bu anlamda katılımcılar açısından güvenli siteler çocukları gözetim ve denetim altına alabilecekleri, çocukların güven içinde oynayabildikleri, sosyalleşebildikleri mekanlar olmalarından dolayı tercih edilmektedir.

3. Özel Güvenli Sitede Güvenlik Görevlisinin Konumu

Güvenli siteler hem mekânsal uzaklığa hem de hayat tarzları arasındaki mesafeye dayanmakla birlikte sahip olduğu uzaklık ve mesafe ile “ilk elden toplumsal ve mekânsal ayrışmanın aktörü olduğunu ifade etmektedir (Alver, 2010, s. 83).” Bu anlamda güvenli siteler kentteki sosyal ve mekânsal ayrışmanın tezahürlerinden biridir. Mekânsal uzaklıkla birlikte güvenli siteleri çevreleyen yüksek veya alçak duvarlar, güvenlik kameraları ve site girişlerinde yer alan güvenlik görevlilerinin oluşturduğu “fiziksel bariyerler” sembolik bir ayrıştırma aracı olarak mekânsal ayrıştırmaya izin vermektedir. İçerisinde bulunan donatıların yalnızca sakinleri tarafından kullanılabilirdiği, giriş-çıkışların güvenlik görevlileri tarafından kontrol edildiği ve erişimin bu şekilde sağlandığı, “yabancı”ların girmesi yasak olan, özelleştirilmiş mekanlar (Akgün, 2012, s. 209) olan güvenli siteleri tanımlayan, onların buldukları bölgeden ayrışmasını simgeleyen önemli metaforlar “kapı ve duvar”dır. Güvenli sitelerin olmazsa olmazı duvarlar ayrışmanın somutlaşmış halidir. Fiziksel ayrılığın yanı sıra toplumsal ayrışmanın da ifadesi olan duvar aynı zamanda “seçkinliği, ulaşılmazlığı, izole olmayı ve steril olmayı da beraberinde getirir (Alver, 2010, s. 86)”. İki ayrı dünya arasında keskin bir sınır çizen duvar mekânsal ayrışmanın yanı sıra toplumsal ayrışmayı da vurgulamaktadır. Öte yandan bir mesafe mekânı olarak kapı, içeriye kimin gireceğini veya dışarıda kimin kalacağını belirlerken “içerisi” ve “dışarı” arasındaki ayrımı keskinleştirir. Bu anlamda kapı, güvenli sitelerin dışı kapalı bir yaşam tarzına sahip olduğunu “dışarıdakiler”e ilan eder (Alver, 2010, s. 83). Güvenli sitelerin neden olduğu mekânsal ayrışma beraberinde toplumsal ayrışmayı da getirirken, özellikle fiziksel bariyerlerin yol açtığı toplumsal ayrıştırma içerdekiler ve dışarıdakiler arasında bir çatışmaya yol açmakta ve

duvarların ardındaki “öteki”ler potansiyel tehlikeliler olarak görülmektedir (Roitman, 2010, s. 36). Bu anlamda güvenlikli sitelerin genel özellikleri arasında yer alan duvarlar ve kapılar toplumsal ve mekânsal ayrışmanın tezahürleri olarak karşımıza çıkarken benzer şekilde bu tür mekânlarda yer alan güvenlik kameraları ve güvenlik görevlileri de kapı ve duvar ile aynı işlevi görmektedir. Bu çalışma kapsamında “içerdekiler ve dışardakilerin ayırt edilebildiği, duvarlar ya da çitlerle çevrili, fiziksel özelleştirilmiş alanlar (Akgün, 2012, s. 209)” olarak tanımlanan güvenlikli sitelerde yer alan güvenlik görevlisinin de sembolik anlamda dışarıdan gelecek kişilere karşı bir “kalkan” olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Zira katılımcılardan Çınar sitede güvenlik görevlisi olmaması durumunu şu sözlerle ifade etmiştir:

...o zaman siteye giren-çıkan belli olmaz. Ali de girer, Ahmet de girer, satıcısı da girer, hırsız da, katili de. Yani şimdi güvenliği olmayan siteleri görüyorsunuz. Oralarda yaşanan hırsızlık olaylarını görüyorsunuz. Evinizin önünden ayakkabınızı götürüyorlar oralarda. Özel güvenlik bunu önüyor. Öyle elini kolunu sallayarak herkes giremiyo özel güvenlikli siteye. (Çınar, 32, Erkek, Eczacı)

Yine katılımcılardan Açelya, güvenlik görevlisinin dışarıdan gelenlere karşı kalkan görevi görmesine vurgu yaparak güvenlik görevlisinin olmaması durumunu şu sözlerle özetlemiştir:

Şimdi hiç güvenlik elemanı olmasa kim giriyö kim çıkıyo siteye. O bence bi mahalledeki kaos kadar etkili olur diye düşünüyorum. (Açelya, 30, Kadın, Öğretmen)

Bu doğrultuda güvenlikli sitelerde ikamet eden katılımcıların güvenlik görevlisini bir nevi “kalkan” olarak gördüğü ve olmaması durumunda herkesin rahatça içeri gireceği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Güvenlikli sitede oturan katılımcılar güvenlik görevlisi olmaması durumunda yaşadıkları sitenin daha güvensiz bir yer olacağını, herkesin “elini kolunu sallaya sallaya” siteye gireceğini düşünmektedirler. Bu anlamda güvenlikli sitede oturan katılımcılar için güvenlik görevlisi kendilerine güven veren, önemli bir konumdur. Onlar için güvenlik görevlisi “dışarı” ve “içeri” arasında bir kalkan görevi görmektedir, yalnızca giriş izni alabilenler “içeriye” girebilmektedir. Zira özel güvenlikli sitede çalışan güvenlik görevlisinin (ÖGG10, 57, Erkek) yaptıkları işi tanımlarken “bi nevi süzgeç görevi görüyoruz” şeklindeki ifadesi de bu anlayışı destekler niteliktedir. Ankara’da yapılan benzer bir çalışmada da katılımcıların güvenlik görevlisi olmaması durumunda “giren-çıkan kontrol edilemez” şeklinde cevap verdikleri ve güvenlik görevlisi için yapılan “kalkan” benzetmesiyle benzer şekilde, “bariyer” benzetmesi yapıldığı ifade edilmiştir (Deyan, 2014, s.98). Güvenlik görevlisi, bu araştırma kapsamında da benzer bir şekilde değerlendirilmiştir.

Güvenlikli siteler özel mülkiyete ait, bireysel evlerden ve ortak mülkiyetin toplu olarak kullanıldığı, duvarlar, kapılar, bariyerler, alarmlar, güvenlik görevlileri ve kapalı devre kamera sistemlerinin dahil olduğu güvenlik aygıtlarının siteye ait olmayan “öteki”lerin girişini önlemek ve site sakinlerine güvenlik sağlamak amacıyla kullanıldığı alanlardır (Roitman, 2005, s. 304). Güvenlikli siteler sahip olduğu fiziksel ve sembolik güvenlik aygıtlarıyla sadece sosyal parçalanmayı ve mekânsal ayrıştırmayı derinleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda içeridekiler ve dışardakiler arasındaki ayrımı toplumsallaştırmakta ve bu şekilde içeridekilerin ötekilere karşı deneyimlerini derin bir şekilde yeniden tanımlamaktadır (Geniş, 2009, s. 153). Bu şekilde site dışındaki insanları tanımlamak için kullanılan “öteki”, güvenlikli site sakinleri tarafından yabancı ve potansiyel saldırganlar olarak algılanmakta ve fiziksel bariyerler yalnızca fiziksel değil aynı zamanda sosyal ve sembolik bir ayırım oluşturmak için de kullanılmaktadır (Roitman, 2005, s. 307). Bu anlamda güvenlikli sitelerin girişlerinde yer alan güvenlik görevlileri “içerideki” site sakinlerini “dışarıdaki” potansiyel saldırganlar olarak algılanan “öteki”ye karşı mesafelenmek amacıyla da kullanılmaktadır. Örneğin katılımcılardan İdil’in güvenlik görevlisinin görevlerini tanımlarken “Herkesin siteye girmesini engelliyo. Tanıdığın yoksa giremiyosun. Öyle satıcısı, dilencisi giremiyo. Misafirin geldiğinde ya da burada yaşamayan birisi, “kime gelmişsiniz” diye soruyo. Sen tanyosun o kişiyi öyle alıyo içeri.” şeklindeki ifadeleri

güvenlik görevlisinin içerisi ve dışarısı arasında oluşturduğu sosyal ve sembolik ayrıma vurgu yapmaktadır. Benzer bir çalışmada İstanbul Bahçeşehir örneğinde Daniş (2001), katılımcıların içeri “doğru insanların” girmesi ve istenmeyen ötekilerin dışarıda bırakılması konusunda hassas olduklarından söz etmektedir.

Güvenlikli siteler normal olarak kamusal olan alanların özelleştirilerek erişiminin kısıtlandığı, erişimin fiziksel bariyerler, duvarlar ya da çitle çevrildiği, kapılı veya kapalı yerleşim alanlarıdır (Blakely ve Synder, 1998, s. 53). Diğer bir ifadeyle güvenlikli siteler kamusal alanların yasal olarak özelleştirildiği ve erişiminin kısıtlandığı kapalı yerleşim alanları olarak tanımlanabilir (Roitman, 2005, s. 304). Bu şekilde güvenlikli siteler sakinlerinin “içe kapanma” eğilimini beslemekle birlikte, bu eğilim kamusal alanlara da zarar vermektedir. Zira yapısında bulunan çeşitlilik ve farklılık gibi özellikleriyle kamusal kullanıma açık olan geleneksel mahallelerden farklı olarak dışa kapalı bir yapı özelliği gösteren güvenlikli siteler aslında kamusal olan alanları özelleştirerek içe dönük ve dışlayıcı bir yaşam tarzı öngörmekte (Akyol Altun, 2010, s. 233) ve bu şekilde bir anlamda kamusal alanın çöküşüne de işaret etmektedir (Daniş, 2001, s. 155). Mülkiyet itibarıyla özel, kullanım itibarıyla kamusal olan bir kitle özel mülkiyet alanı (Shearing ve Stenning, 1981, s. 228) olarak güvenlikli siteler, önceleri kamusal olan alanların duvarlar ve güvenlik teknolojileriyle birbirinden ayrılarak özelleşirken kamusal hayat da buna bağlı olarak dönüşmekte ve yaygın olan tehlikeli öteki algısına bağlı olarak kamusal alanlarda karşı karşıya gelmek de daha gergin bir hal almaktadır (Caldeira, 1999), böylelikle kamusal hayat büyük bir dönüşüm geçirmektedir. Buna bağlı olarak artık potansiyel tehlikeli olarak algılanan yabancı uzak durulması ve uzak tutulması gereken tehdit unsuru haline gelirken, kamusal alan da yaşanan mekanlar olmaktan çıkıp, yalnızca gelip geçilen mekanlar haline gelerek yavaş yavaş ortadan kaybolmaktadır (Sennett, 2010). Kamusal alanların gerilimlerinden ve tekinsizliğinden uzaklaşmanın bir yolu olarak “içe kapanma” eğilimi güvenlikli site sakinlerinde görülen genel bir eğilimdir. Özellikle suça maruz kalma korkusunun bu eğilimde büyük bir etkisi vardır. Kamusal alanlarda kol gezen tehlikeli öteki imgesi, bireyleri erişiminin kısıtlı, girişlerinin güvenlik aygıtları tarafından kontrol edildiği yapılar içerisinde gündelik yaşamlarını sürdürmelerine yol açmaktadır. Öyle ki “yaşamlarının büyük bir kısmını korunaklı ve toplumsal olarak ayrıştırılmış mekânlarda geçiren seçkinler, kapılarının ve beton duvarlarının dışındaki insanları ve etkinlikleri her geçen gün artan oranlarda tehditkâr olarak deneyimlemektedirler (Kuppinger, 2012, s. 16)”. Bu eğilim ise ortak kamusal alanlardan uzaklaşarak özelleştirilmiş kamusal alanlara yönelmesine yol açmaktadır. Güvenlik görevlisi ise bu özelleştirilmiş kamusal alanları korumakla ve yalnızca onay alınan ve izin verilen kişilerin bu alanlara girişini sağlamakla görevlendirilmektedir. Zira güvenlikli sitede oturan katılımcılar da güvenlik görevlilerinin görevlerini tanımlarken bu özelliğine vurgu yapmıştır.

(Güvenlik görevlisi) her geleni geçeni almaz. Önce bi ön gözlem yapar. Gelenin bi tipine bakar, kılığına kıyafetine bakar. Sonra sorar kime geldiniz diye. Sonra da sana sorar “şöyle şöyle biri geldi. Alayım mı içeriye” diye size sorar. Siz tanımiyorsanız, ya da istemiyosanız giremez içeri. (Çınar, 32, Erkek, Eczacı)

Herkesin siteye girmesini engelliyo. Tanıdığın yoksa giremiyosun. Öyle satıcısı, dilencisi giremiyo. Misafirin geldiğinde ya da burada yaşamayan birisi, “kime gelmiştiniz” diye soruyo. Sen tanıyosan o kişiyi öyle alıyo içeri. (İdil, 48, Kadın, Ev kadını)

Güvenlikli siteler, giriş ve çıkışları kontrollü olan, yalnızca onay ve kabul ile girilebilen ender konut tiplerinden biridir (Alver, 2010, s. 84). Bu anlamda gelen misafiri ev sahibi onaylayana kadar bekletmek ve doğrulama işleminden sonra içeri almak hemen hemen bütün güvenlikli sitelerde görülen rutin bir uygulamadır. Yapılan görüşmelerde de katılımcılar yapılan rutin kontrollere vurgu yaparak güvenlik görevlisinin görevlerini şu şekilde tanımlamışlardır.

Birine misafir geldiği zaman arayıp söylüyo “size şu geldi” ya da “size kargo geldi” diye bize haber veriyö ve biz istersek kapı açılıyo. (Açelya, 30, Kadın, Öğretmen)

Şimdi mesela burada biri geldi diyelim. Güvenlik soruyo “kime gelmiştiniz” diye. O kişiyi arıyo, diyo “size şöyle biri geldi” sen istiyosan içeri alıyo. İstemiyosan almıyo. (Eyşan, 37, Kadın, Ev kadını)

Oğuz ve Taylan ise güvenlik görevlisinin öncelikle siteye yabancı araç ve kişilerin girmesini önlediğini ifade etmiştir.

(Güvenlik görevlisi) Araçları tanıyo, siteye yabancı aracın girmesine müsaade etmiyo. Ya da kargo vesaire geldiğinde size haber veriyör. Ya da site sakini olmayan birisi geldiğinde diyor “kime geldiniz”. (Oğuz, 42, Erkek, Öğretim görevlisi)

...araç giriş çıkışlarına bakıyo, yabancı araç girmesine izin vermiyo. Sonra çocuklara göz kulak oluyo. Arıyo “kargonuz var” diyo ya da evde yoksak bizim adımıza alıyo. Misafirimiz geliyo mesela, arıyo “şu kişi geldi” diyo. Hayatımızı çok kolaylaştırıyo yani. (Taylan, 38, Erkek, Müdür)

Gerek güvenlikli sitede çalışan güvenlik görevlileri gerekse bu tip yerleşim alanlarında ikamet eden katılımcıların ifadeleri doğrultusunda güvenlik görevlilerinin görevleri siteye yabancı kişilerin ve araçların girişlerini önlemek, gelen kargoları haber vermek veya teslim almak, sitede oturanların çocuklarına eşlik etmek ve göz kulak olmak, gelen misafiri ev sahibi onaylayana kadar bekletmek ve doğrulama işleminden sonra içeri almak şeklinde sıralanabilir. Özellikle gelen misafirin geldikleri kişiye haber verilmesi ve onay alınana kadar bekletilmesi katılımcıların hepsinin dillendirdiği bir durumdur. Bu durum neredeyse bütün katılımcılar tarafından olumlu bir özellik olarak aktarılmakla birlikte, katılımcılardan Eyşan, kendi sitesinde memnuniyetle anlattığı bu durumu aile dostlarını ziyarete gittiği sırada kendisi de deneyimleyince oldukça rahatsız olduğunu ifade etmiştir.

Burası için söylemiyorum ama geçenlerde bi arkadaşğa gittik. İki saat sorguya çekti resmen. Bi odaya alıp sorguya çekmediği kaldı. “Kime geldiniz. Niye geldiniz. Haberleri var mı?” niye geldiysem geldim. Sen haber ver. Gerisini ne soruyosun. Sinir oldum. Dedim arkadaşğa bu ne. Bizde de güvenlik var ama böyle sorgulamıyo milleti. İnsan kendini bi çeşit hissediyö?..Yani belli ki biz oraya ziyarete gelmişiz. Zaten arabanın içine baksa dört kişilik aile. Ailecek suç işlemeye gelmiyoruz herhalde çocuklarla. İnsan birazcık düşünür. Şöyle bi arabaya bakar, içindekilere bakar. Yani bu tavırlar insana kendisini kötü hissettiriyo. O kadar sorgu sual olunca arkadaşğı aradım ben de. Dedim ki “güvenlik bizi içeri almıyo”. “nasıl almıyo”, “almıyo işte. Kırk tane soru soruyo”. O da hemen aradı kulubeyi. “Benim misafirim, nasıl almazsınız” falan. Orda hiç yoktan bi gerginlik oldu. Ne gerek vardı ki. Yani üslubu da çok yanııştı. Suçluymuşsun gibi. O zaman almıyorum de. (Eyşan, 37, Kadın, Ev kadını)

Benzer şekilde İdil de kızının oturduğu siteye ilk taşındıkları dönemde güvenlik görevlisinin kendisini tanıyana kadar her ziyaretlerinde kime geldiklerini sormasından duyduğu rahatsızlığı şu sözlerle ifade etmiştir:

Kızımın şimdiki oturduğu siteye ilk taşındığı zaman. Ziyarete gidiyorum. Her seferinde güvenlik diyo ki “kime geldiniz?” Yahu adam kime gelmiş olabilirim. En az kırk defa geldim her seferinde de sordun. Artık gına geldi bi süre sonra. Dön bi bak yüzüme değil mi? Her seferinde ismimi soruyor. Arayıp “misafiriniz geldi alayım mı” diyor. Tamam güvenlik açısından iyi bişey. Elini kolunu sallaya sallaya giremez herkes. Bizim sitede de o şekilde çünkü. Ama bu kadar sorulması her seferinde rahatsız ediyo insanı. Neyse sonradan not aldılar adımı falan da sorun çözüldü. Ama kendi kızımın evine bile böyle kontrolden geçerek girmek rahatsız ediyo insanı. Yabancı gibi. (İdil, 48, Kadın, Ev kadını)

Bu anlamda dışarı ve içerisi arasında kalkan görevi gören özel güvenlik görevlileri site girişlerinde yaptıkları rutin kontrollerle içerideki seçkin ve steril hayatı dışarıdaki tehlikeli yabancıya karşı

korurken, misafirlerinde uyandırdığı yabancılik hissi katılımcılar tarafından rahatsızlık uyandırmaktadır. Benzer şekilde Alver'in (2010) çalışmasında site giriş-çıkışlarında güvenlik görevlilerinin kimlik kontrolü yapması veya kime geldiğine dair bilgi alınması hemen hemen tüm katılımcılar tarafından onaylanmakta, olumlu ve gerekli bir uygulama olarak görülmektedir.

SONUÇ:

Bu çalışmada Türkiye'de gelişim dinamikleri doğrultusunda Eskişehir'de güvenli sitelerin ortaya çıkış öyküsüne yer verdikten sonra güvenli sitelerin genel özellikleri, tercih nedenleri, tercih edenlerin sosyokültürel profilleri irdelenmiş ve bu doğrultuda özel güvenlik görevlilerinin konumu değerlendirilmiştir. Türkiye'de güvenli sitelerin ortaya çıkış süreci dünyadaki örnekleriyle benzerlik göstermekle birlikte, Eskişehir özelinde 2000 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlamış ve orta ve üst orta sınıfın tercih ettiği önemli yerleşim yerleri haline gelmiştir. Bu tercihlerin genel anlamda ayrıcalık, seçkinlik, nezihlik, güvenlik, kent karşıtı söylem, çocukların güvenliği gibi etkenler etrafında şekillendiği görülmektedir. Katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde özel güvenli siteyi tercih etmelerinde temel kriterin güvenlik olmadığı, daha çok sitenin sunduğu imkanların güvenlik ihtiyacından daha cezbedici geldiği görülmüştür. Bu sıralamada güvenliğin temel kriter olarak değerlendirilmemesi Eskişehir'in Türkiye'nin en güvenli şehirlerinden biri olmasından kaynaklanıyor olabilir. Diğer yandan katılımcılar açısından güvenli sitelerin tercih edilmesinde temel nedenin güvenlikten ziyade "seçkin ve steril" bir yaşam olduğu söylenebilir. Ayrıca çocukların güvenliği, güvenli siteyi tercih etmede önemli bir etkidir. Zira güvenli sitede oturan katılımcılar çocuklarının güvenli bir ortamda büyümesi için güvenli siteyi tercih ettiklerini belirtirken, güvenlik görevlisi olmayan site ve apartmanlarda oturan katılımcılar da çocukları için güvenli siteye taşınabileceklerini ifade etmişlerdir.

Bu makale kapsamında özel güvenli sitelerdeki güvenlik görevlisinin konumu da değerlendirilmiştir. Görüşmeler çerçevesinde görülmüştür ki, toplumsal ve mekânsal ayrışmanın kentteki tezahürlerinden biri olan özel güvenli sitelerde yer alan kapı, duvar, güvenlik kulübesi, güvenlik kamerası ve güvenlik görevlisi gibi fiziksel bariyerler içerideki ayrıcalıklı ve steril hayatı dışarıdaki tehlikeli yabancı imgesine karşı korumakla birlikte, güvenlik görevlisi de katılımcılar tarafından içerisi ve dışarı arasında konumlanmış bir "kalkan" olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda güvenlik görevlisinin dışarı ile sınır çizen bu konumu yabancıların "elini kolunu sallayarak" girmesini de önlemekte ve bu şekilde güvenli siteye yabancıların girişini önleyen güvenlik görevlisinin rutin kontrolleri katılımcılar tarafından olumlu bir gelişme olarak aktarılmaktadır.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek vardır. Bu çalışmanın etik kurul izin talebi Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 26.02.2018 tarihinde, 66166202-050.99 sayılı belge ile onaylanmıştır.

Finansal Destek: Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir.

Teşekkür: Sevgili tez danışmanım Doç. Dr. Emre Gökalp'e bana sağladığı rehberlik ve göstermiş olduğu destekten ötürü sonsuz teşekkür ederim.

KAYNAKÇA:

- Akarçay, E. ve Suğur, N. (2016). Eskişehir’de kentin ve tüketim mekânlarının dönüşümü. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt. 71, No. 3, ss. 797-825.
- Akgün, A. A. (2012). Korumalı yerleşimlerin pazarlama söyleminde kültür ve mekân. İdealkent Dergisi (Güvenlikli siteler: Sosyo-mekansal ayrışmanın yeni biçimi), S. 6, ss. 208-223.
- Akpınar, İ. Y. ve Kahvecioğlu, N. P. (2007). Küresel İstanbul’un mekansallaşması: “kap(ı/a)lı özel siteler”. 1. Ulusal kent, kültür ve konut, ulusal sempozyumu bildiri kitabı. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Akyol Altun, T. D. (2010). Kapalı konut siteleri ve ‘mahalle’ kavramı. İdealkent Dergisi (Mahalle: İstanbul, mahalle ve mekan), S. 2, ss. 216-244.
- Akyol Altun, T. D. (2012). İzmir’de yeni bir konut üretim süreci olarak kapalı konut siteleri. İdealkent Dergisi (Güvenlikli siteler: Sosyo-mekansal ayrışmanın yeni biçimi), S. 6, ss. 40-61.
- Alver, K. (2010). Steril hayatlar (2. Basım). Ankara: Hece Yayınları.
- Ayata, S. (2005). Yeni orta sınıf ve uydu-kent yaşamı (İçinde) Kültür fragmanları: Türkiye’de gündelik hayat (Der: D. Kandiyoti ve A. Saktanber). İstanbul: Metis Yayınları.
- Aydın, S. (2012). İstanbul’da “orta sınıf” ve kapalı siteler. İdealkent Dergisi (Güvenlikli siteler: Sosyo-mekansal ayrışmanın yeni biçimi), S. 6, ss. 96-123.
- Bartu, A. (2001). Kentsel ayrışım: İstanbul’da yeni yerleşmeler ve Kemer Country örneği (İçinde) 21. Yüzyıl karşısında kent ve insan (Ed: F. Gümüsoğlu). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Blakely, E. J. ve Snyder, M. G. (1997). Fortress America Gated Communities in the United States, Washington: Broking Institution Press.
- Blakely, E. J. ve Snyder, M. G. (1998). Separate places: Crime and security in gated communities. (İçinde) Reducing crime through real estate development and management (Ed: M. Felson and R.B. Peiser), pp. 53-70. Washington, D.C.: Urban Land Institute.
- Caldeira, T. (1999). Sao Paulo'da yeni mekânsal ayrışma: Duvarlar inşâ etmek (Çev: A. Günel). Birikim dergisi, S. 123 (Temmuz, 1999).
- Caldeira, T. (2011). City of Walls Crime, Segregation and Citizenship in Sao Paulo, Berkeley: University of California Press.
- Danış, Ş. (2001). İstanbul’da uydu yerleşmelerinin yaygınlaşması: Bahçeşehir örneği (İçinde) 21. Yüzyıl karşısında kent ve insan (Ed: F. Gümüsoğlu). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Deyan, M. (2014). Sosyal kontrolün yeni biçimi olarak özel güvenlik birimleri: Site yerleşimlerinde yaşayanlar üzerinde karşılaştırmalı bir analiz, Ankara örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Eick, V. (2011). Policing ‘below the state’ in Germany: Neocommunitarian soberness and punitive paternalism. Contemporary Justice Review, Vol. 14, No. 1, March 2011, 21–41.
- Furedi, F. (2014). Korku kültürü (2. Basım) (Çev: B. Yıldırım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Geniş, Ş. (2009). Neo-liberal kentleşmenin mekanda yansımaları: İstanbul'da güvenli siteler. *Toplum ve Bilim*, S.116, ss.121-156.
- Kesim Güven, S. ve Kar, A. (2013). Kutuplaştırmanın yeni mekanları: Kapalı siteler. *Folklor/Edebiyat dergisi*, S. 75(19), (2013/3), ss. 9-36.
- Kuppinger, P. (2012). Dışlayıcı yeşillik: Kahire'de yeni güvenli siteler (Çev: Ş. Geniş). *İdealkent Dergisi (Güvenlikli siteler: Sosyo-mekansal ayrışmanın yeni biçimi)*, S. 6, ss. 10-39.
- Kurtuluş, H. (2003). Mekanda billurlaşan kentsel kimlikler: İstanbul'da yeni sınıfsal kimlikler ve mekânsal ayrışmanın bazı boyutları, *Doğu-Batı*, S.23.
- Kurtuluş, H. (2005a). Bir ütopya olarak Bahçeşehir. (Haz. H. Kurtuluş), İstanbul'da kentsel ayrışma içinde (s. 161-186). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kurtuluş, H. (2005). İstanbul'da kapalı yerleşmeler Beykoz Konakları örneği. (Haz. H. Kurtuluş), İstanbul'da kentsel ayrışma içinde (s. 161-186). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Low, S. M. (2001). The edge and the center: Gated communities and the discourse of urban fear. *American Anthropologist*, S. 103(1), ss. 45-58.
- Low, S. M. (2008). Fortification of Residential Neighbourhoods and the New Emotions of Home. *Housing, Theory and Society*, S. 25(1), ss. 47-65.
- Mayring, P. (2011). Nitel sosyal araştırmaya giriş (Çev: A. Gümüş ve M. S. Durgun). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2015). Nitel araştırma (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Merry, S.E. (2001). Spatial governmentality and the new urban social order: controlling gender violence through law. *American Anthropologist*, S.103(1), ss.16-29.
- Neocleous, M. (2014). Güvenliğin eleştirisi (Çev: T. Ok). Ankara: NotaBene yayınları.
- Neuman, W. L. (2012). Toplumsal araştırma yöntemleri (Çev: S. Özge). Ankara: Yayınodası Ltd.
- Perouse, J.F. ve Danış, A.D. (2005). Zenginliğin mekanda yeni yansımaları: İstanbul'da güvenli siteler. *Toplum ve Bilim*, S.104, ss.92-123.
- Roitman, S. (2005). Who segregates whom? The analysis of a gated community in Mendoza, Argentina. *Housing Studies (March 2005)*, S. 20 (2), ss. 303-321.
- Roitman, S. (2010). Gated communities: Definitions, causes and consequences. *Urban Design and Planning*, S. 163, ss. 31-38.
- Sennett, R. (2010). Kamusal insanın çöküşü (Çev: S. Durak ve A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı yayınları.
- Shearing, C. ve Stenning, P. C. (1981). Modern private security: Its growth and implications. *Crime and Justice*, S. 3 (1981), ss.193-245.
- Sipahi, E. B. (2016). Geleneksel mahalleden yeni mahalleye neoliberal dönüşümün risk algısına etkisi üzerine bir araştırma. *Uluslararası sosyal araştırmalar dergisi*, S. 45(9) (Ağustos, 2016), ss. 851-864

Sipahi, E.B. (2012). Yeni liberalizmin yeni yaşam alanları olarak güvenlikli siteler: Konya örneği. İdeal Kent Kent Araştırmaları Dergisi (Neo-liberalizm ve Kentsel Eşitsizlikler özel sayısı), S.7, ss.110-135.

Töre, E. ve Som, S. (2009). Sosyo-mekânsal ayrışmada korunaklı konut yerleşmeleri: İstanbul örneği. Megaron (Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi), S. 4(3), ss. 121-130.

Vilalta, C.J. (2011). Fear of crime in gated communities and apartment buildings: a comparison of housing types and a test of theories. J Hous and the Built Environ, S: 26, ss. 107-121.

“İşte dünyanın ve Türkiye'nin en güvenli şehirleri”, (12.10.2018). <https://www.cnnturk.com/yasam/iste-dunyanin-ve-turkiyenin-en-guvenli-sehirleri?page=7> (E.T.27.12.2018).

“Şehirlerin suç oranları”, 07.09.2011. <https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/sehirlerin-suc-oranlari-364917339977> (E.T.27.12.2018).

Modern Eskişehir'in yeni yüzü. http://www.yenisehirkonaklari.com/kurumsal-modern_eskisehirin_yeni_yuzu (E.T.19.02.2019).